МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра менеджменту

О.В. Варяниченко

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи
для здобувачів ступеня магістра
освітньо-професійної програми
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
спеціальності D3 Менеджмент

Дніпро
НТУ «ДП»
2026

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання курсової роботи для здобувачів ступеня магістра освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціальності D3 Менеджмент / уклад. О.В. Варяниченко. – Дніпро : НТУ «ДП», 2026. – 35 с.

Укладач
О.В. Варяниченко, канд. екон. наук, доц.

Затверджено науково-методичною комісією спеціальності D3 Менеджмент (протокол №6 від 23 липня 2026), за поданням кафедри менеджменту (протокол № 24 від 06 липня 2026).

Матеріали призначено для самостійної роботи здобувачів ступеня магістра освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціальності D3 Менеджмент під час виконання курсової роботи з дисципліни «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства».

Визначено мету та завдання курсової роботи, послідовність її виконання, запропоновано змістовне наповнення розділів та рекомендації щодо проведення розрахунків та обґрунтування висновків. Встановлено вимоги до виконання та оформлення курсової роботи. Наведено критерії оцінювання курсових робіт, список рекомендованих джерел.

Відповідальний за випуск в.о. завідувача кафедри менеджменту М.І. Іванова, д-р екон. наук, проф.

ЗМІСТ

	С.
ВСТУП	4
1 СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
2 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМІСТОВНОГО НАПОВНЕННЯ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ	7
3 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	11
3.1 Рекомендації для проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства-суб'єкта ЗЕД	11
3.2 Рекомендації для проведення розрахунків та аналізу загальної динаміки та структури виручки від реалізації підприємства-суб'єкта ЗЕД..	12
3.3 Рекомендації для проведення розрахунків та аналізу обсягів, динаміки та структури зовнішньоекономічних операцій підприємства ……	13
3.4 Рекомендації для проведення аналізу умов зовнішньоекономічних контрактів підприємства	15
3.5 Рекомендації для проведення аналізу економічного ефекту та ефективності зовнішньоекономічних операцій підприємства	18
3.6 Приклади моделей для проведення факторного аналізу результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємства	20
3.7 Рекомендації для проведення аналізу якості та конкурентоспроможності продукції, товарів, робіт та/або послуг підприємства	22
3.8 Рекомендації для проведення аналізу зовнішньоекономічного потенціалу підприємства	24
4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	25
5 ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ…..	27
ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	29
Додаток А Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи	31
Додаток Б Бланк завдання на курсову роботу	32
Додаток В Приклад оформлення таблиць та рисунків	33
Додаток Г Приклади оформлення бібліографічного опису	34

ВСТУП

Відповідно до навчального плану здобувачі вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціальності D3 «Менеджмент» [1] у четвертій чверті першого року навчання за другим (магістерським) рівнем вищої освіти виконують курсову роботу. Її виконанню передує опанування теоретичного матеріалу, передбаченого програмою освітнього компонента «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства» [2].

Вивчення освітнього компонента «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства» передбачає формування у здобувачів здатності за допомогою аналітичних методів виявляти економічні закономірності й тенденції здійснення зовнішньоекономічних операцій, визначати фактори зміни їх результатів, оцінювати економічний ефект та ефективність, а також встановлювати резерви підвищення результативності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Під час практичних занять здобувачі послідовно опановують окремі методи та інструменти аналізу: аналіз динаміки й структури показників зовнішньоекономічної діяльності, індексний і факторний аналіз, оцінювання економічного ефекту та ефективності експортних й імпортних операцій, аналіз конкурентоспроможності, базисних умов постачання Incoterms і накладних витрат, експортного потенціалу підприємства, а також обґрунтування управлінських рішень за результатами проведеного аналізу. При цьому на практичних заняттях відповідні методи застосовуються до заданих навчальних даних і окремих аналітичних ситуацій.

Курсова робота є навчально-аналітичною роботою, виконання якої має продемонструвати здатність здобувача самостійно застосовувати та поєднувати опановані методи й інструменти для комплексного аналізу зовнішньоекономічної діяльності конкретного підприємства.

Курсова робота виконується здобувачем згідно із завданням з дотриманням строків, передбачених графіком навчального процесу.

Метою виконання курсової роботи з аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства є досягнення магістрами зі спеціальності D3 Менеджмент результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» в частині використання методів та економічних інструментів аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства на основі розуміння взаємозв’язків між виробничими, експортними, імпортними, фінансовими та іншими операціями для виявлення резервів підвищення ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю.

У зазначеній ОПП здійснено розподіл програмних результатів навчання (ПРН) за організаційними формами освітнього процесу, зокрема, щодо освітньої компоненти С4 «Курсова робота з аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства» віднесено такі результати навчання [1]:

СРН1	Застосовувати методи та економічні інструменти для прикладного аналізу стану та стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства, ефективності управління зовнішньоекономічними операціями

Виконання курсової роботи з аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства передбачає набуття та практичне застосування здобувачем таких умінь і навичок:

- застосовувати методи та економічні інструменти для аналізу загальних фінансових результатів діяльності підприємства, динаміки та структури виручки від реалізації;
- аналізувати обсяги, динаміку, товарну, географічну та інші складові структури зовнішньоекономічних операцій підприємства;
- аналізувати умови зовнішньоекономічних контрактів, зокрема цінові умови, форми і строки розрахунків, базисні умови постачання та пов’язані з ними накладні витрати;
- розраховувати та оцінювати економічний ефект і ефективність зовнішньоекономічних операцій з урахуванням їх виду та умов здійснення;
- застосовувати індексний і факторний аналіз для кількісного оцінювання впливу окремих факторів на зміну результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- оцінювати якість і конкурентоспроможність продукції, товарів, робіт та/або послуг, що є предметом зовнішньоекономічних операцій;
- оцінювати зовнішньоекономічний потенціал підприємства;
- самостійно обирати доцільні показники, методи аналізу та рівень деталізації дослідження відповідно до специфіки діяльності підприємства і видів здійснюваних ним зовнішньоекономічних операцій;
- узагальнювати результати комплексного аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства, формулювати обґрунтовані висновки, виявляти резерви та обґрунтовувати рішення щодо підвищення ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю.

Виконання курсової роботи має забезпечити перехід від застосування здобувачами окремих аналітичних методів до формування цілісної системи аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства-субєкта ЗЕД за декілька періодів з обгрунтуванням, що відбувається з економічними показниками зовнішньоекономічної діяльності підприємства, чому вони змінюються та де містяться резерви підвищення її ефективності.

Набуті вміння та навички застосування практичного інструментарію аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства стануть в нагоді при виконанні другого (аналітичного) розділу кваліфікаційної роботи магістра.

1 СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота виконується за темою: «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства».

Об’єкт дослідження для виконання курсової роботи здобувач обирає

самостійно з числа підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Доцільно обирати підприємство, яке надалі буде базою проходження передатестаційної практики та об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи магістра. За потреби об'єкт дослідження або вихідні дані для виконання курсової роботи можуть бути запропоновані викладачем.

Нижче наведено рекомендовані структурні елементи курсової роботи. Обсяг курсової роботи – 25-30 сторінок (вступ, розділи, висновки).

Запропонована структура курсової роботи має рекомендаційний характер і може уточнюватися або коригуватися за погодженням із керівником курсової роботи залежно від специфіки діяльності досліджуваного підприємства-суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, особливостей здійснюваних ним зовнішньоекономічних операцій, а також наявності, доступності та можливості використання інформації про його діяльність. Конкретний зміст аналізу за окремими структурними елементами визначається видами зовнішньоекономічної діяльності підприємства та характером здійснюваних ним зовнішньоекономічних операцій.

Структурні елементи курсової роботи:

- Титульна сторінка (приклад оформлення подано в Додатку А).
- Завдання на курсову роботу (бланк завдання подано в Додатку Б).
- Вступ (обсяг – до 2 сторінок).

1. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства-суб'єкта ЗЕД (обсяг – до 2 сторінок).

2. Аналіз динаміки та структури виручки підприємства від реалізації (обсяг – до 4 сторінок).

3. Аналіз обсягів, динаміки та структури зовнішньоекономічних операцій підприємства (обсяг – до 4 сторінок).

4. Аналіз умов зовнішньоекономічних контрактів підприємства (обсяг – до 3 сторінок).

5. Аналіз економічного ефекту та ефективності зовнішньоекономічних операцій підприємства (обсяг – до 3 сторінок).

6. Факторний аналіз результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємства (обсяг – до 3 сторінок).

7. Аналіз якості та конкурентоспроможності продукції, товарів, робіт та/або послуг підприємства, що є предметом зовнішньоекономічних операцій (обсяг – до 3 сторінок).

8. Аналіз зовнішньоекономічного потенціалу підприємства (обсяг – до 3 сторінок).

- Висновки (обсяг – 2-3 сторінки).
- Перелік джерел посилання.

Необхідні аналітичні, розрахункові та оціночні таблиці й рисунки здобувач формує самостійно з урахуванням специфіки та особливостей фінансово-господарської і зовнішньоекономічної діяльності досліджуваного підприємства-суб'єкта ЗЕД. При цьому доцільно використовувати теоретичні положення, методичні підходи та рекомендації щодо проведення аналізу й формулювання

висновків, опановані під час вивчення освітнього компонента «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства» [3], зокрема матеріали конспекту лекцій [4], методичних рекомендацій до проведення практичних занять та самостійної роботи [5], робочого зошита для проведення практичних занять та самостійної роботи [6].

2 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМІСТОВНОГО НАПОВНЕННЯ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовують актуальність проведення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства, висловлюють власну думку щодо його значення для оцінювання результатів діяльності підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень; обирають об'єкт дослідження для виконання курсової роботи.

У розділі 1 *Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства-суб'єкта ЗЕД* рекомендується проаналізувати основні фінансові результати діяльності підприємства за останні три роки, представивши відповідні показники у табличній формі з розрахунком абсолютних і відносних відхилень у динаміці та визначити загальну тенденцію зміни фінансових результатів підприємства за досліджуваний період. У висновках зазначити, як змінилися доходи, витрати та фінансовий результат підприємства за досліджуваний період; чи є діяльність підприємства прибутковою; які показники мали найбільше зростання або скорочення.

У розділі 2 *Аналіз динаміки та структури виручки підприємства від реалізації* доцільно здійснити:

- аналіз обсягів та динаміки виручки підприємства від реалізації продукції, товарів, робіт та/або послуг;
- розрахунок абсолютних і відносних змін виручки за досліджуваний період;
- аналіз структури виручки за основними видами продукції, товарів, робіт та/або послуг;
- визначення частки виручки, отриманої від здійснення зовнішньоекономічних операцій, у загальній виручці підприємства;
- визначення основних тенденцій зміни обсягів і структури виручки підприємства;
- у висновках зазначити, як як змінився загальний обсяг виручки; які види продукції, товарів, робіт та/або послуг формують найбільшу її частку; як змінилася структура виручки; яку частку становить виручка від зовнішньоекономічних операцій та як вона змінювалася.

У розділі 3 *Аналіз обсягів, динаміки та структури зовнішньоекономічних операцій підприємства* доцільно здійснити:

- визначення основних видів зовнішньоекономічних операцій підприємства;
- аналіз обсягів зовнішньоекономічних операцій у динаміці;

- аналіз товарної структури зовнішньоекономічних операцій;

- аналіз географічної структури зовнішньоекономічних операцій;

- аналіз структури операцій за основними контрагентами та/або іншими суттєвими ознаками залежно від специфіки діяльності підприємства;

- визначення структурних зрушень та основних тенденцій у здійсненні зовнішньоекономічних операцій;

- проведення індексного аналізу динаміки вартісних показників зовнішньоекономічних операцій та оцінювання впливу зміни фізичного обсягу, цін і структури на їх зміну;

- у висновках зазначити, які види зовнішньоекономічних операцій переважають; як змінилися їх обсяги; які товари, країни та контрагенти займають найбільшу частку; які найбільш суттєві зміни відбулися у товарній і географічній структурі; за рахунок яких чинників змінилася вартість зовнішньоекономічних операцій.

У розділі 4 *Аналіз умов зовнішньоекономічних контрактів підприємства* доцільно здійснити:

- визначення основних видів зовнішньоекономічних контрактів, які використовує підприємство;

- аналіз предмета контракту, кількості та/або обсягу продукції, товарів, робіт чи послуг;

- аналіз цінових умов контрактів, валюти ціни та валюти платежу;

- аналіз умов, форм і строків розрахунків;

- аналіз строків та умов виконання зобов'язань сторонами;

- аналіз базисних умов постачання – для зовнішньоекономічних операцій, що передбачають постачання товарів;

- характеристику розподілу основних обов'язків, витрат і ризиків між продавцем та покупцем відповідно до застосовуваних базисних умов постачання;

- визначення складу накладних витрат, пов'язаних із виконанням зовнішньоекономічної операції;

- у висновках зазначити, які умови контрактів є найбільш характерними для підприємства; які валюти ціни та платежу, форми і строки розрахунків використовуються; які базисні умови постачання переважають; на яку зі сторін покладаються основні витрати та ризики; які умови найбільше впливають на витрати та результати конкретних зовнішньоекономічних операцій.

У розділі 5 *Аналіз економічного ефекту та ефективності зовнішньоекономічних операцій підприємства* доцільно здійснити:

- визначення доходів та витрат, пов'язаних зі здійсненням зовнішньоекономічних операцій;

- розрахунок економічного ефекту від здійснення відповідних зовнішньоекономічних операцій з урахуванням умов платежу;

- розрахунок показників економічної ефективності зовнішньоекономічних операцій відповідно до їх виду з урахуванням умов платежу;

- аналіз динаміки показників економічного ефекту та ефективності;

- порівняння показників ефекту та ефективності з показниками на внутрішньому ринку;

- у висновках зазначити, чи забезпечують досліджувані операції позитивний економічний ефект; як змінювалися показники ефективності у динаміці; які операції, товари, ринки або контрагенти є найбільш і найменш ефективними; чи є здійснення зовнішньоекономічних операцій економічно доцільним порівняно з альтернативними варіантами реалізації.

У розділі 6 *Факторний аналіз результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємства* доцільно здійснити факторне дослідження одного або декількох найбільш значущих результативних показників зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Здобувач самостійно визначає результативний показник, зміна якого потребує факторного дослідження, та обирає фактори, що є найбільш релевантними з урахуванням специфіки діяльності підприємства та виду зовнішньоекономічних операцій.

Як результативні показники можуть бути обрані, зокрема: обсяг виручки від зовнішньоекономічних операцій; вартість експорту та/або імпорту; прибуток від зовнішньоекономічних операцій; собівартість продукції, товарів, робіт та/або послуг, що є предметом зовнішньоекономічних операцій; величина витрат, пов'язаних зі здійсненням зовнішньоекономічних операцій; показники економічної ефективності та рентабельності зовнішньоекономічних операцій; інші показники, що характеризують результати зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Залежно від обраного результативного показника доцільно визначити та кількісно оцінити вплив таких факторів: зміни цін; зміни фізичного обсягу; зміни асортиментної структури; зміни географічної структури зовнішньоекономічних операцій; зміни валютного курсу; зміни собівартості; зміни накладних витрат; зміни умов платежу тощо.

За результатами факторного аналізу необхідно визначити величину та напрям впливу окремих факторів, встановити фактори, що мали найбільший позитивний або негативний вплив на зміну результативного показника, та сформулювати висновки щодо основних причин зміни результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

У висновках зазначити, який результативний показник досліджувався; які фактори найбільше вплинули на його зміну; величину та напрям їх впливу; які фактори забезпечили покращення результату, а які спричинили його погіршення.

У розділі 7 *Аналіз якості та конкурентоспроможності продукції, товарів, робіт та/або послуг підприємства, що є предметом зовнішньоекономічних операцій* доцільно здійснити:

- вибір об'єкта для оцінювання якості та конкурентоспроможності;

- визначення основних показників і параметрів, що характеризують якість та конкурентоспроможність продукції, товарів, робіт та/або послуг;

- вибір бази порівняння – продукції, товару, роботи або послуги конкурента чи іншого аналога;

- порівняльний аналіз якісних, технічних, економічних та інших суттєвих

параметрів;

- розрахунок відповідних одиничних, групових та інтегрального показника конкурентоспроможності згідно з методикою, опанованою на практичних заняттях;

- визначення параметрів, за якими досліджуваний об'єкт має переваги або поступається обраному аналогу;

- у висновках зазначити, чи є досліджуваний об'єкт конкурентоспроможним порівняно з обраним аналогом; за якими параметрами він має переваги; за якими поступається конкуренту; які саме характеристики найбільше визначають його конкурентну позицію на зовнішньому ринку.

У розділі 8 *Аналіз зовнішньоекономічного потенціалу підприємства* доцільно здійснити:

- оцінювання фактичного рівня та динаміки зовнішньоекономічної активності підприємства;

- узагальнення результатів проведеного аналізу обсягів, структури та ефективності зовнішньоекономічних операцій;

- оцінювання можливостей підприємства щодо збереження та/або збільшення обсягів зовнішньоекономічних операцій;

- визначення товарних, географічних та інших можливостей розвитку зовнішньоекономічної діяльності;

- визначення факторів, що сприяють або обмежують реалізацію зовнішньоекономічного потенціалу підприємства;

- у висновках зазначити, наскільки повно підприємство використовує наявні можливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності; які ресурси та можливості забезпечують подальший розвиток ЗЕД; які товари, ринки або напрями мають найбільший потенціал; які фактори обмежують реалізацію зовнішньоекономічного потенціалу підприємства.

Для підприємств, у зовнішньоекономічній діяльності яких переважають експортні операції, аналіз зовнішньоекономічного потенціалу може здійснюватися на основі оцінювання експортного потенціалу підприємства.

У *висновках* стисло подають: узагальнення результатів проведеного аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства, визначають проблемні аспекти зовнішньоекономічної діяльності, резерви підвищення її ефективності, пропонують основні рішення щодо підвищення ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

До *переліку джерел посилання* обов'язково входять ті, на які автор посилається в роботі. Джерела слід розташовувати в порядку їхнього першого згадування у тексті. Незалежно від кількості посилань на джерело, інформація про нього наводиться тільки один раз.

При виконанні курсової роботи необхідно дотримуватися вимог:

- мова викладу - державна із дотриманням наукового стилю;
- рекомендується завдання виконувати в тій послідовності, в якій наведені в методичних рекомендаціях;
- неможна не можна обмежуватися лише наведенням результатів у

таблицях; необхідно наводити застосовані формули, показувати хід розрахунків і формулювати висновки за одержаними результатами;

- текстові запозичення без посилання на першоджерело (академічний плагіат) неприпустимі;

- назви використаних джерел не перекладаються та подаються мовою оригіналу.

При виконанні курсової роботи здобувачі обов'язково мають дотримуватись вимог до оформлення, наведених у цих методичних рекомендаціях (розділ 4 методичних рекомендацій).

3 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Рекомендації для проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства-суб'єкта ЗЕД

Рекомендований зразок для аналізу фінансових результатів діяльності підприємства-суб'єкта ЗЕД наведено в табл. 3.1.1.

Таблиця 3.1.1 – Звіт про фінансові результати, тис. грн

Найменування показника	Роки			Відхилення			
				+,-		%	
	20Р1 рік	20Р2 рік	20Р3 рік	20Р2/ 20Р1	20Р3/ 20Р2	20Р2/ 20Р1	20Р3/ 20Р2
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)							
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)							
Валовий прибуток							
Інші операційні доходи							
Адміністративні витрати							
Витрати на збут							
Інші операційні витрати							
Фінансовий результат від операційної діяльності							
Фінансовий результат до оподаткування							
Чистий фінансовий результат							

Джерелом інформації для проведення аналізу фінансових результатів є фінансова звітність підприємства, насамперед Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід). Аналіз доцільно проводити щонайменше за три останні роки, що дає можливість оцінити не лише абсолютні значення показників, а й характер та стійкість тенденцій їх зміни.

Абсолютне відхилення показника:

$$\Delta П = П_t - П_{t-1}, \quad (3.1.1)$$

де ΔП – абсолютна зміна показника;

$П_t$ – значення показника у звітному періоді;

$П_{t-1}$ – значення показника у попередньому періоді.

Відносне відхилення показника:

$$ΔП\% = ((П_t – П_{t-1}) / П_{t-1}) × 100\ \% \quad (3.1.2)$$

3.2 Рекомендації для проведення розрахунків та аналізу загальної динаміки та структури виручки від реалізації підприємства-суб'єкта ЗЕД

Аналіз загальної динаміки та структури виручки від реалізації доцільно здійснювати за декілька послідовних періодів на основі даних про чистий дохід підприємства від реалізації продукції, товарів, робіт та/або послуг.

На першому етапі визначають загальну динаміку чистого доходу від реалізації підприємства та його складових залежно від напрямів реалізації й особливостей діяльності підприємства.

Абсолютне відхилення:

$$ΔП = П_1 − П_0, \quad (3.2.1)$$

де $П_1$ – значення показника у звітному періоді;

$П_0$ – значення показника у базовому періоді.

Темп приросту:

$$Тпр = (П_1 / П_0 − 1) × 100\ \%, \quad (3.2.2)$$

Питома вага окремої складової виручки у загальному обсязі чистого доходу від реалізації:

$$ПВ_i = (В_i / Взаг) × 100\ \%, \quad (3.2.3)$$

де $ПВ_i$ – питома вага відповідної складової виручки, %;

$В_i$ – виручка за відповідним напрямом реалізації, видом продукції, товарів, робіт та/або послуг, тис. грн;

Взаг – загальний обсяг чистого доходу від реалізації підприємства, тис. грн.

Залежно від специфіки діяльності підприємства доцільно визначити співвідношення виручки, отриманої на внутрішньому та зовнішніх ринках, а також, за наявності відповідної інформації, деталізувати виручку від зовнішньоекономічних операцій за їх видами.

Для підприємств, що здійснюють експорт продукції, товарів, робіт та/або послуг, окремо визначають частку експортної виручки у загальному обсязі чистого доходу. Для підприємств, зовнішньоекономічна діяльність яких представлена іншими операціями, що формують дохід від реалізації, структура виручки визначається відповідно до характеру таких операцій.

Імпортні операції, які безпосередньо не формують виручку від реалізації, до структури виручки не включаються. Їх обсяги, динаміка та структура досліджуються окремо під час аналізу зовнішньоекономічних операцій підприємства.

Зміна структури виручки:

$$ΔПВ_i = ПВ_{i1} − ПВ_{i0}, \quad (3.2.4)$$

де $ПВ_{i1}$ – питома вага відповідної складової виручки у звітному періоді, %;

$ПВ_{i0}$ – питома вага відповідної складової виручки у базовому періоді, %.

За результатами розрахунків необхідно встановити, які напрями реалізації формують найбільшу частку чистого доходу підприємства, як змінювалося співвідношення внутрішнього та зовнішніх ринків, а також визначити найбільш суттєві структурні зрушення за досліджуваний період.

3.3 Рекомендації для проведення розрахунків та аналізу обсягів, динаміки та структури зовнішньоекономічних операцій підприємства

Аналіз доцільно проводити за останні три роки або за інший достатній для виявлення тенденцій період. Якщо підприємство здійснює декілька видів зовнішньоекономічних операцій, їх доцільно досліджувати окремо, а також визначати їх співвідношення у загальному обсязі зовнішньоекономічної діяльності.

По-перше, визначають основні види зовнішньоекономічних операцій підприємства, це можуть бути: експорт та імпорт товарів, експорт та імпорт робіт або послуг, операції з давальницькою сировиною, міжнародна виробнича кооперація, орендні (лізингові), інвестиційні та інші.

Для кожного виду операцій визначається їх вартісний обсяг за досліджувані періоди, абсолютне відхилення та темп приросту.

Абсолютне відхилення:

$$\Delta ЗЕО = ЗЕО_1 - ЗЕО_0, \quad (3.3.1)$$

де $\Delta ЗЕО$ – абсолютна зміна обсягу зовнішньоекономічної операції, тис. грн;

$ЗЕО_1$ – обсяг відповідної зовнішньоекономічної операції у звітному періоді, тис. грн;

$ЗЕО_0$ – обсяг відповідної зовнішньоекономічної операції у базовому періоді, тис. грн.

Темп приросту обсягу зовнішньоекономічних операцій:

$$Тпр = (ЗЕО_1 / ЗЕО_0 - 1) \times 100\ \%, \quad (3.3.2)$$

Якщо підприємство здійснює декілька видів зовнішньоекономічних операцій, необхідно визначити питому вагу кожного виду у їх загальному обсязі:

$$ПВ_i = (ЗЕО_i / ЗЕОзаг) \times 100\ \%, \quad (3.3.3)$$

де $ПВ_i$ – питома вага і-го виду зовнішньоекономічних операцій, %;

$ЗЕО_i$ – вартісний обсяг і-го виду зовнішньоекономічних операцій, тис. грн;

ЗЕОзаг – загальний обсяг зовнішньоекономічних операцій підприємства, тис. грн.

Зміна структури:

$$\Delta ПВ_i = ПВ_{i1} - ПВ_{i0}, \quad (3.3.4)$$

При аналізі товарної (асортиментної або видової) структури зовнішньоекономічних операцій:

- для товарних операцій визначають обсяги та питому вагу основних товарних або асортиментних груп;
- для робіт і послуг структура формується за їх видами, напрямами або іншими ознаками, що відображають специфіку діяльності підприємства.

Для кожної складової доцільно визначити абсолютну та відносну зміну обсягів, питому вагу за кожним періодом та зміну питомої ваги у відсоткових пунктах.

У процесі аналізу товарної (асортиментної або видової) структури необхідно визначити позиції, які формують найбільшу частку зовнішньоекономічних операцій, встановити, за якими з них відбулося найбільше зростання або скорочення, та оцінити характер структурних зрушень.

Географічну структуру зовнішньоекономічних операцій аналізують за країнами та/або зовнішніми ринками. Для експортних операцій визначають основні країни призначення (ринки збуту), для імпортних – країни походження товарів, робіт чи послуг та/або країни розташування постачальників. Для інших видів зовнішньоекономічних операцій географічна ознака визначається відповідно до їх економічного змісту.

Для кожної країни або ринку визначають обсяг операцій, питому вагу у загальному обсязі відповідного виду зовнішньоекономічних операцій, абсолютну та відносну зміну, а також зміну питомої ваги. Необхідно встановити основні країни-партнери підприємства, оцінити, як змінилася географічна структура за досліджуваний період, та визначити країни або ринки, за якими спостерігалося найбільше зростання чи скорочення обсягів операцій.

Індексний аналіз дає змогу оцінити загальну зміну вартості експортних (імпортних) операцій та визначити вплив основних факторів на цю зміну: цін, фізичного обсягу, кількості та структури експортованої (імпортованої) продукції.

Індекс вартості (I_{pq}):

$$I_{pq} = \frac{\sum_{i=1}^{n} Q_{i1} * P_{i1}}{\sum_{i=1}^{n} Q_{i0} * P_{i0}} \qquad (3.3.5)$$

де $Q_1 * P_1$ – фактична вартість експорту / імпорту товару і;

$Q_0 * P_0$ – базова вартість експорту / імпорту товару і.

Індексом цін (I_p):

$$I_p = \frac{\sum_{i=1}^{n} Q_{i1} * P_{i1}}{\sum_{i=1}^{n} Q_{i1} * P_{i0}} \qquad (3.3.6)$$

де $Q_1 * P_0$ – вартість експорту товару i в звітному періоді перерахована за плановими цінами.

Індекс фізичного обсягу (I_q):

$$I_q = \frac{\sum_{i=1}^{n} Q_{i1} \cdot P_{i0}}{\sum_{i=1}^{n} Q_{i0} \cdot P_{i0}} \qquad (3.3.7)$$

$$I_q = I_{стр} * I_{кол}, \qquad (3.3.8)$$

Індекс кількості:

$$I_{кількості} = \frac{\sum_{i=1}^{n} Q_{i1}}{\sum_{i=1}^{n} Q_{i0}} \quad (3.3.9)$$

Індекс кількісної структури:

$$I_{стр} = \frac{\sum_{i=1}^{n} Q_{i1} \cdot P_{i0}}{\sum_{i=1}^{n} Q_{i1} \cdot \overline{P_{i0}}}, \quad (3.3.10)$$

де $\bar{p}_0$ – середньозважена ціна товарів базового періоду.

Середньозважена ціна:

$$\overline{P_{i0}} = \frac{\sum_{i=1}^{n} Q_{i0} \cdot P_{i0}}{\sum_{i=1}^{n} Q_{i0}}, \quad (3.3.11)$$

3.4 Рекомендації для проведення аналізу умов зовнішньоекономічних контрактів підприємства

По-перше, визначити, які види зовнішньоекономічних контрактів використовує підприємство відповідно до характеру його зовнішньоекономічної діяльності: це можуть бути контракти купівлі-продажу (експорту або імпорту товарів), надання послуг, виконання робіт, підряду, перевезення, комісії, агентські, ліцензійні та інші договори, пов’язані зі здійсненням зовнішньоекономічних операцій.

Для систематизації умов досліджуваних зовнішньоекономічних контрактів доцільно сформувати таблицю. Приклад її оформлення наведено в табл. 3.4.1. Перелік умов у табл. 3.4.1 має рекомендаційний характер і може уточнюватися залежно від виду зовнішньоекономічного контракту та специфіки операцій досліджуваного підприємства. Можна навести приклад контракту у додатку до курсової роботи.

Таблиця 3.4.1 – Основні умови зовнішньоекономічного контракту

Умова	Зміст / характеристика
Загальні відомості про контракт	Зазначаються назва (вид) контракту, повні найменування сторін, країни їх місцезнаходження
Предмет контракту	Визначається предмет зовнішньоекономічної операції: точне найменування продукції або товару, а для робіт чи послуг – їх вид, зміст та обсяг. За потреби зазначаються марка, сорт, модель, специфікація або інші характеристики
Кількість та якість	Зазначаються кількість (обсяг) товару, робіт або послуг, одиниці виміру, а також показники, стандарти, технічні вимоги чи інші критерії якості, передбачені контрактом
Базисні умови постачання	Для операцій, що передбачають постачання товарів, зазначається погоджена умова Incoterms 2020, пункт або місце поставки, вид транспорту

Ціна та загальна вартість контракту	Зазначаються ціна за одиницю, спосіб її визначення, загальна вартість контракту, валюта ціни та, за потреби, порядок перегляду або коригування ціни
Умови платежу	Визначаються форма, порядок і строки розрахунків, валюта платежу, умови попередньої, поетапної або наступної оплати тощо
Строки поставки / виконання зобов'язань	Зазначаються строки поставки товару, виконання робіт або надання послуг, а також порядок їх погодження чи зміни, якщо це передбачено контрактом
Упаковка та маркування	Для товарних операцій визначаються вимоги до виду та якості упаковки, маркування, позначень, супровідної інформації та інших характеристик, необхідних для транспортування й ідентифікації товару
Форс-мажорні обставини	Визначаються обставини непереборної сили, порядок і строки повідомлення про їх настання, підтвердження таких обставин та наслідки для виконання зобов'язань сторін
Санкції та рекламації	Визначаються підстави та порядок застосування штрафних санкцій, відшкодування збитків, а також порядок, строки і форма пред'явлення та розгляду рекламацій у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язань
Порядок вирішення спорів	Зазначаються погоджений сторонами спосіб вирішення спорів, компетентний суд або арбітражна установа, місце розгляду спору та застосовне право
Строк дії контракту	Зазначаються дата набрання контрактом чинності, строк його дії, а також умови продовження або дострокового припинення, якщо вони передбачені
Місцезнаходження, поштові та платіжні реквізити сторін	Наводяться юридичні та поштові адреси сторін, банківські реквізити та інші відомості, необхідні для ідентифікації контрагентів і здійснення розрахунків

Сфери обов'язків продавця і покупця	Універсальні умови (будь-які перевезення та види транспорту)							"Морські" умови (морські/внутрішньоводні перевезення)			
	EXW	FCA	CPT	CIP	DAP	DPU	DDP	FAS	FOB	CFR	CIF
	Ex Works	Free Carrier	Carriage Paid To	Carriage & Insurance Paid To	Delivered at Place	Delivered at Place Unloaded	Delivered Duty Paid	Free Alongside Ship	Free on Board	Cost & Freight	Cost, Insurance & Freight
Пакування	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ
Оплата навантажувальних робіт	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ
Внутрішні перевезення	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ
Експортне мито, митний збір, податки	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ
Витрати з проходження терміналу у місці відправки	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ
Завантаження на судно	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ
Фрахт	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ
Страховка	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ
Витрати з проходження терміналу у місці призначення	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ
Імпортне мито, митний збір, податки	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ
Доставка до місця призначення	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПРОДАВЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ	ПОКУПЕЦЬ

INCOTERMS – торгова марка Міжнародної торгової палати (ICC).

Рисунок 3.4.1– Базисні умови поставки Інкотермс 2020

Ціна товару на базисних умовах поставки EXW «Франко завод»:

$$Ц_{EXW} = С+П+Р_1 \quad (3.4.1)$$

де $Ц_{EXW}$ - ціна товару на базисних умовах EXW, умов. од.;

С - собівартість одиниці продукції, ум. од.;

П – прибуток одиниці продукції, умов. од;

$Р_1$ - витрати на упаковку і маркування товару, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки FCA «Франко-перевізник»:

$$Ц_{FCA} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 + Р_7 + Р_8 \quad (3.4.2)$$

де $Ц_{FCA}$ - ціна товару на базисних умовах FCA, умов. од.;

$Р_2$ - витрати щодо завантаження товару на складі продавця, умов. од.;

$Р_3$ - витрати на перевезення товару від складу продавця до основних перевізних засобів, умов. од.;

$Р_4$ - витрати на розвантаження товару (наприклад, на залізничної станції), умов. од.;

$Р_5$ - витрати на складування товару в пункті перевалки вантажів, умов. од.;

$Р_6$ - інші витрати в країні експортера, умов. од.;

$Р_7$ - витрати на експортні формальності, умов. од.;

$Р_8$ - витрати на навантаження товару на основний транспорт, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки FAS «Франко вздовж борту судна»

$$Ц_{FAS} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 +Р_7 \quad (3.4.3)$$

де $Ц_{FAS}$ - ціна товару на базисних умовах FAS, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки FOB «Франко-борт»:

$$Ц_{FOB} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 + Р_7 + Р_8 \quad (3.4.4)$$

де $Ц_{FOB}$ - ціна товару на базисних умовах FOB, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки CFR «Вартість і фрахт»:

$$Ц_{CFR} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 + Р_7 + Р_8 + Р_9 \quad (3.4.5)$$

де $Ц_{CFR}$ - ціна товару на базисних умовах CFR, умов. од.;

$Р_9$ - витрати на транспортування товару від пункту перевалки в країні експортера до пункту перевалки в країні імпортера, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки CIF «Вартість, страхування та фрахт»:

$$Ц_{CIF} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 + Р_7 + Р_8 + Р_9 + Р_{10} + Р_{11} \quad (3.4.6)$$

де $Ц_{CIF}$ - ціна товару на базисних умовах CIF, умов. од.;

$Р_{10}$ - витрати на страхування товару в країні експортера, умов. од.;

$Р_{11}$ - витрати на страхування товару від пункту перевалки в країні експортера до пункту перевалки в країні імпортера, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки CPT «Перевезення оплачене до»*:*

$$Ц_{CPT} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 + Р_7 + Р_8 + Р_9 \quad (3.4.7)$$

де $Ц_{CPT}$ - ціна товару на базисних умовах поставки CPT, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки CIP «Перевезення та страхування оплачене до»:

$$Ц_{CIP} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 + Р_7 + Р_8 + Р_9 + Р_{10} + Р_{11} \quad (3.4.8)$$

де $Ц_{CIP}$ - ціна товару на базисних умовах поставки CIP, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки DAP «Поставка в місці»:

$$Ц_{DAP} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 + Р_7 + Р_8 + Р_{12} \quad (3.4.9)$$

де $Ц_{DAP}$ - ціна товару на базисних умовах *DAP*, умов. од.;

$Р_{12}$ - витрати на доставку товарів в пункт призначення, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки DPU «Поставка в місці з розвантаженням»:

$$Ц_{DPU} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 + Р_7 + Р_8 + Р_9 + Р_{12} + Р_{13} \quad (3.4.10)$$

де $Ц_{DPU}$ - ціна товару на базисних умовах - DDP - "поставка з оплатою мита", умов. од.;

$Р_{13}$ - витрати на вивантаження товару з основного транспортного засобу в пункт перевалки, умов. од.

Ціна товару на базисних умовах поставки DDP «Поставка зі сплатою мита»:

$$Ц_{DDP} = С+П+Р_1+ Р_2 + Р_3+Р_4+ Р_5 + Р_6 + Р_7 + Р_8 + Р_9 + Р_{13} + Р_{14} + Р_{15} + Р_{16} + Р_{17} + Р_{18} \quad (3.4.11)$$

де $Ц_{DDP}$ - ціна товару на базисних умовах DDP , умов. од.

$Р_{14}$ - витрати на імпортні формальності, умов. од.;

$Р_{15}$ - витрати по складуванню в пункті перевалки, умов. од.;

$Р_{16}$ - витрати на навантаження товару в пункті перевалки, умов. од.;

$Р_{17}$ - витрати на перевезення товару від основного засобу до складу покупця, умов. од.;

$Р_{18}$ - витрати на вивантаження товару на складі покупця, умов. од.

Відносний рівень накладних витрат (ВРНВ) розраховується у вигляді двох показників: у національній валюті та в іноземній.

$$ВРНВ_{нац.вал} = \frac{НВ_{нац.вал}}{С_{реал}}, \quad (3.4.12)$$

де $ВРНВ_{нац. вал.}$ – питома вага накладних витрат у собівартості;

НВ нац. вал. - накладні витрати в національній валюті;

Среал - повна собівартість виробництва товарів.

$$ВРНВ_{ін.вал} = \frac{НВ_{ін.вал}}{Q_{реал}} \quad (3.4.13)$$

де ВРНВ $і_{н. вал.}$ – питома вага накладних витрат в обсязі експорту;

НВ ін. вал. - накладні витрати в іноземній валюті;

Qреал. - сума реалізованих товарів в іноземній валюті (виручка-брутто).

3.5 Рекомендації для проведення аналізу економічного ефекту та ефективності зовнішньоекономічних операцій підприємства

Економічний ефект експорту:

$$Е_{ЕК} = В_{ЕК} – ПВ_{ЕК}, \quad (3.5.1)$$

де $Е_{ЕК}$ – економічний ефект експорту товару, грн.;

$В_{ЕК}$ – виручка від експорту товару, грн.;

$ПВ_{ЕК}$ – повні витрати підприємства на експорт товару, грн.

Економічна ефективність експорту:

$$ЕЕ_{ЕК} = В_{ЕК.} : ПВ_{ЕК.}, \quad (3.5.2)$$

де $ЕЕ_{ЕК}$ – економічна ефективність експорту.

$$ЕЕ_{вн\ рин} = Q_{ек} * Ц_{вн} : ПВ_{вн}, \quad (3.5.3)$$

де $ЕЕ_{вн\ рин}$ с економічна ефективність реалізації експортних товарів на внутрішньому ринку;

$Q_{ек}$ – обсяг експортних товарів у натуральному вираженні;

$Ц_{вн}$ – ціна на продукції аналогічної імпортної на внутрішньому ринку, грн.;

$ПВ_{вн}$ – повні витрати на виробництво і реалізацію продукції на внутрішньому ринку, тис. грн.

Валютна ефективність експорту:

$$E_{ЕКС}^{ВАЛ} = \frac{B_{ЕКС}}{ПВ_{ЕКС}} \quad (3.5.4)$$

де: $В_{ЕКС}$ - виручка від експорту товару, іноземна валюта;

$ПВ_{ЕКС}$ - повні витрати підприємства на експорт товару, грн.

Економічний ефект імпорту споживчих товарів:

$$Е_{ІМ} = В_{ІМ.} – ПВ_{ІМ.}, \quad (3.5.5)$$

де $Е_{ІМ}$ – економічний ефект імпорту товару, грн.;

$В_{ІМ}$ – вартісна оцінка імпортного товару на внутрішньому ринку, грн.;

$ПВ_{ІМ}$ – повні валютні витрати на імпорт товару (ціна товару і витрати, пов'язані з їх закупівлею на зовнішньому ринку), грн.

Економічна ефективність імпорту споживчих товарів:

$$ЕЕ_{ІМ} = В_{ІМ.} : ПВ_{ІМ.}, \quad (3.5.6)$$

де $ЕЕ_{ІМ}$ – економічна ефективність імпорту.

$$ЕЕ_{ІМ} = ПВ/ЦП \quad (3.5.7)$$

$$Е_{ІМ} = ПВ\text{-}ЦП \quad (3.5.8)$$

де $ЕЕ_{ІМ}$ – економічна ефективність від імпорту продукції для власного використання (виробничого призначення), грн / грн.;

ПВ – повні витрати на придбання та користування продукцією, альтернативної імпортної, грн;

ЦП – ціна придбання імпортного товару, що включає витрати (ціна контракту, мита, збори, транспорт, страхування, оплата послуг посередників тощо), пов'язані з придбання товару на зовнішньому ринку.

$$ПВ_{вн} = Ц_{о} + Е_{Р.О}, \quad (3.5.9)$$

де $Ц_{о}$ – ціна купівлі продукції за базовим варіантом (альтернативної продукції або аналогічної імпортної), що включає всі витрати, пов'язані з її придбанням (виготовленням), грн.;

$Е_{Р.О}$ – експлуатаційні витрати за весь період служби продукції, альтернативної або аналогічної імпортної, які включають вартість споживаної сировини, матеріалів, вартість палива і енергії, вартість ремонтів, заміни запчастин, заробітну плату робітників з усіма відрахуваннями, зайнятих обслуговуванням, та інші аналогічні витрати, грн.

$$ПВ_{ІМ} = Ц_{П.І} + Е_{В.І}, \quad (3.5.10)$$

де $Ц_{П.І}$ – ціна покупки (придбання) імпортного товару, що включає всі витрати (ціна контракту, мита, збори, транспорт, страхування, оплата послуг посередників тощо), пов'язані з придбанням товару на зовнішньому ринку, грн;

$Е_{В.І}$ – експлуатаційні витрати за весь період служби імпортного товару (продукції), які включають вартість споживаної сировини, матеріалів, вартість палива і енергії, вартість ремонтів та запасних частин, заробітну плату робітників з усіма відрахуваннями та інші, аналогічні витрати, пов'язані з експлуатацією, грн.

Валютна ефективність імпорту:

$$E_{ІМП}^{ВАЛ} = \frac{B_{ІМП}}{ПВ_{ІМП}} \quad (3.5.11)$$

де $В_{ІМП}$ - мінімально допустима вартісна оцінка імпортного товару, грн.;

$ПВ_{ІМП}$ - повні валютні витрати на імпорт товару (ціна товару і витрати, пов'язані з їх закупівлею на зовнішньому ринку), в іноземній валюті.

Коефіцієнт кредитного впливу:

$$K_{КР} = \frac{B_К}{B_П}, \quad (3.5.12)$$

де $К_{КР}$ - коефіцієнт кредитного впливу, частки одиниці;

$В_К$ - валютна виручка від експорту товарів з наданням відстрочки платежу (комерційного кредиту покупцеві), приведена до моменту поставки товару, грн.;

$В_Н$ - валютна виручка від експорту товару без надання відстрочки платежу (при негайній оплаті), грн.

$$Е_{ЕК.} = В_{ЕК} \times k_{КР} - ПВ_{ЕК}, \quad (3.5.13)$$

де $Е_{ЕК}$ - економічний ефект експорту товару за умови використання комерційного кредиту, грн.

$$ЕЕ_{ЕК.} = В_{ЕК.} \times k_{КР} : ПВ_{ЕК.}, \quad (3.5.14)$$

де $ЕЕ_{ЕК.}$ - економічна ефективність експорту товару за умови використання комерційного кредиту, грн / грн.

$$Е_{ім} = Ц_{ім} - ПВ_{ім} \times k_{КР}, \quad (3.5.15)$$

де $Е_{ім}$ - економічний ефект імпорту товару за умови використання комерційного кредиту, грн.

$$ЕЕ_{ім.} = Ц_{ім.} : ПВ_{ім} \times k_{КР} \quad (3.5.16)$$

де $ЕЕ_{ЕК.}$ - економічна ефективність імпорту товару за умови використання комерційного кредиту, грн / грн.

3.6 Приклади моделей для проведення факторного аналізу результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Факторна модель мультиплікативного типу:

$$y = a \cdot b \cdot c \quad (3.6.1)$$

Факторний аналіз обсягів реалізації експортної продукції:

$$ТП_{експ} = \frac{ТП_{експ}}{k} \times \frac{k}{К_{кп}} К_{кп}, \quad (3.6.2)$$

де ТПексп – обсяг продукції (товарів, робіт, послуг) реалізованої за експортними контрактами;

k – загальне число експортних контрактів за період;

Ккп – кількість іноземних покупців (замовників, клієнтів) за відповідний період.

Спосіб ланцюгових підстановок.

I розрахунок $$\frac{ТП_{експ0}}{k_0} * \frac{k_0}{К_{кп0}} * К_{кп0} = ТП_{експ0} \quad (3.6.3)$$

II розрахунок $$\frac{ТП_{енксп1}}{k_1} * \frac{k_0}{К_{кп0}} * К_{кп0} = ТП_{експ}, \quad (3.6.4)$$

III розрахунок $$\frac{ТП_{експ1}}{k_1} * \frac{k_1}{К_{кп1}} * К_{кп0} = ТП_{експ}'' \quad (3.6.5)$$

IV розрахунок $$\frac{ТП_{експ1}}{k_1} * \frac{k_1}{К_{кп1}} * К_{кп1} = ТП_{експ1} \quad (3.6.6)$$

$ТП_{експ}$' и $ТП_{експ}$''- умовні (перераховані) значення узагальненого результуючого показника.

$ТП_{експ}$'- характеризує яким могло б бути базисне значення результуючого показника, якби тільки величина основного кількісного показника відповідала його значенню у звітному періоді.

$ТП_{експ}$''- характеризує яким могло б бути базисне значення результуючого показника, якщо б одночасне значення двох кількісних показників відповідало їхньому значенню в звітному періоді.

Величина впливу кожного фактору:

$$\Delta ТП_{експ\ A} = ТП_{експ}' - ТП_{експ0} \quad (3.6.7)$$

$$\Delta ТП_{експ}\ b = ТП_{експ}'' - ТП_{експ}' \quad (3.6.8)$$

$$\Delta ТП_{експ}\ c = ТП_{експ1} - ТП_{експ}'' \quad (3.6.9)$$

$\Delta ТП_{експ\ A}$ - вплив фактора А на зміни результативного показника, грн

$\Delta ТП_{експ\ в}$ - вплив фактора В на зміни результативного показника, грн

$\Delta ТП_{експ\ с}$ - вплив фактора С на зміни результативного показника, грн

Правильність розрахунків балансовим методом:

$$\Delta ТП_{експ} = \Delta ТП_{експ1} - \Delta ТП_{експ0} \quad (3.6.10)$$

$$\Delta ТП_{експ} = \Delta ТП_{експ\ A} + \Delta ТП_{експ}\ b + \Delta ТП_{експ}\ c \quad (3.6.11)$$

Спосіб абсолютних різниць.

$$\Delta ТП_{експ\ A} = \left(\frac{ТП_{експ1}}{k_1} - \frac{ТП_{експ0}}{k_0}\right) * \frac{k_0}{К_{кп0}} * К_{кп0} \quad (3.6.12)$$

$$\Delta\ ТП_{експ}\ b = (\frac{k_1}{К_{кп1}} - \frac{k_0}{К_{кп0}}) * \frac{ТП_{експ1}}{k_1} * К_{кп0} \quad (3.6.13)$$

$$\Delta\ ТП_{експ}\ c = (К_{кп1} - К_{кп0}) * \frac{ТП_{експ1}}{k_1} * \frac{k_1}{К_{кп1}} \quad (3.6.14)$$

перевірка:

$$\Delta\ ТП_{експ} = \Delta\ ТП_{експ\ A} + \Delta\ ТП_{експ}\ b + \Delta\ ТП_{експ}\ c \quad (3.6.15)$$

Факторний аналіз витрат на зберігання вантажу:

$$ВЗ = В \times Т \times С, \quad (3.6.16)$$

де ВЗ – витрати на зберігання, тис. грн;

В – вага вантажу, т;

Т – середній строк зберігання, днів;

С – середня ставка за зберігання однієї тонно-доби, тис. грн.

Спосіб ланцюгових підстановок.

Базова величина витрат:

$$ВЗ_0 = В_0 \times Т_0 \times С_0 \quad (3.6.17)$$

Умовна величина після зміни ваги вантажу:

$$ВЗум1 = В_1 \times Т_0 \times С_0 \quad (3.6.18)$$

Вплив зміни ваги:

$$\Delta ВЗВ = ВЗум1 - ВЗ_0 \quad (3.6.19)$$

Умовна величина після зміни середнього строку зберігання:

$$ВЗум2 = В_1 \times Т_1 \times С_0 \quad (3.6.20)$$

Вплив зміни строку зберігання:

$$\Delta ВЗТ = ВЗум2 - ВЗум1 \quad (3.6.21)$$

Фактична величина витрат:

$$ВЗ_1 = В_1 \times Т_1 \times С_1 \quad (3.6.22)$$

Вплив зміни середньої ставки за зберігання:

$$\Delta ВЗС = ВЗ_1 - ВЗум2 \quad (3.6.23)$$

Спосіб абсолютних різниць.

Вплив зміни ваги вантажу:

$$\Delta ВЗВ = (В_1 - В_0) \times Т_0 \times С_0 \quad (3.6.24)$$

Вплив зміни середнього строку зберігання:

$$\Delta ВЗТ = В_1 \times (Т_1 - Т_0) \times С_0 \quad (3.6.25)$$

Вплив зміни середньої ставки за зберігання:

$$\Delta ВЗС = В_1 \times Т_1 \times (С_1 - С_0) \quad (3.6.26)$$

3.7 Рекомендації для проведення аналізу якості та конкурентоспроможності продукції, товарів, робіт та/або послуг підприємства

Одиничний параметричний індекс за технічними характеристиками, якщо менше значення параметра є кращим:

$$q_i = \frac{P_i}{P_{баз_i}}\ , \qquad (3.7.1)$$

де q_i – одиничний параметричний індекс;

P_i – значення *i*-ого параметрів виробу;

$P_{баз_i}$ – значення аналогічного параметра базового виробу (еталона або товару-конкурента), з яким здійснюється порівняння;

Одиничний параметричний індекс за технічними характеристиками, якщо більше значення параметра є кращим:

$$q_i = \frac{P_{баз_i}}{P_i} \qquad (3.7.2)$$

Груповий параметричний індекс за технічними параметрами:

$$I_{ТП} = \sum_{i=1}^{n} q_i \cdot a_i\ , \qquad (3.7.3)$$

де $I_{ТП}$ – груповий параметричний індекс за технічними показниками (порівняно з еталоном);

q_i – одиничний параметричний індекс і-го параметра;

a_i – вагомість і-го параметричного індексу;

n – кількість технічних параметрів, за якими здійснюється оцінка конкурентоспроможності.

Груповий параметричний індекс за економічними параметрами (за ціною споживача) розраховується за формулою:

$$I_{ЕП} = \sum_{j=1}^{m} b_j \cdot q_j \qquad (3.7.4)$$

де Іеп – груповий параметричний індекс за економічними показниками (порівняно з еталоном);

q_j – одиничний параметричний індекс j-го параметра;

b_j – вагомість j-го параметричного індексу;

m – кількість економічних параметрів, за якими здійснюється оцінка конкурентоспроможності.

Одиничний параметричний індекс за ціною завжди розраховується як відношення ціни товару, який оцінюється до ціни товару-бази оцінювання (товару конкурента).

Інтегральний показник конкурентоспроможності:

$$K_{ІНТ} = \frac{I_{ТП}}{I_{ЕП}} \geq 1 \qquad (3.7.5)$$

3.8 Рекомендації для проведення аналізу зовнішньоекономічного потенціалу підприємства

Залежно від специфіки діяльності підприємства-суб'єкта ЗЕД предметом оцінювання можуть бути експортні, імпортні, сервісні, підрядні, кооперaційні та інші зовнішньоекономічні операції. Тому склад показників здобувач визначає самостійно з урахуванням виду зовнішньоекономічної діяльності, доступності інформації та результатів попередніх розділів курсової роботи.

Оцінювання загальної динаміки зовнішньоекономічної активності:

$$\text{Тзр ЗЕО} = (\text{ОЗЕО}_1 / \text{ОЗЕО}_0) \times 100\ \%, \quad (3.8.1)$$

де Тзр ЗЕО – темп зростання обсягу зовнішньоекономічних операцій, %;

ОЗЕО_1 – обсяг зовнішньоекономічних операцій у звітному періоді;

ОЗЕО_0 – обсяг зовнішньоекономічних операцій у базовому періоді.

Ступінь концентрації зовнішньоекономічних операцій:

$$\text{ІК} = \Sigma\, d_i^2, \quad (3.8.2)$$

де ІК – індекс концентрації;

d_i – частка і-го елемента (товарної групи, країни, ринку або контрагента) у загальному обсязі відповідних зовнішньоекономічних операцій, виражена десятковим дробом.

Коефіцієнт диверсифікації:

$$\text{Кдив} = 1 - \Sigma\, d_i^2, \quad (3.8.3)$$

де Кдив – коефіцієнт диверсифікації зовнішньоекономічних операцій.

Рівень використання зовнішньоекономічного потенціалу:

$$\text{Квик ЗЕП} = (\text{ОЗЕОф} / \text{ОЗЕОпот}) \times 100\ \%, \quad (3.8.4)$$

де Квик ЗЕП – рівень використання зовнішньоекономічного потенціалу, %;

ОЗЕОф – фактичний обсяг відповідних зовнішньоекономічних операцій;

ОЗЕОпот – потенційно можливий, плановий або економічно обґрунтований обсяг таких операцій.

Інтегральна оцінка може бути визначена за формулою:

$$\text{ІЗЕП} = \Sigma\, (w_i \times z_i), \quad (3.8.5)$$

де ІЗЕП – інтегральний показник зовнішньоекономічного потенціалу;

w_i – ваговий коефіцієнт і-го часткового показника, при цьому $\Sigma w_i = 1$;

z_i – нормоване значення і-го часткового показника.

Для підприємств, у зовнішньоекономічній діяльності яких переважають експортні операції, аналіз зовнішньоекономічного потенціалу може бути конкретизований через оцінювання експортного потенціалу.

Коефіцієнт експортної орієнтації підприємства:

$$\text{Кео} = (\text{Вексп} / \text{ЧД}) \times 100\ \%, \quad (3.8.6)$$

де Кео – коефіцієнт експортної орієнтації, %;

Вексп – виручка від експорту, тис. грн;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт та/або послуг, тис. грн.

Темп зростання експортної виручки:

$$\text{Тзр} = (\text{Вексп}_1 / \text{Вексп}_0) \times 100\ \%, \quad (3.8.7)$$

де Тзр – темп зростання експортної виручки, %;

$Векс_{п1}$ – експортна виручка звітного періоду;

$Векс_{п0}$ – експортна виручка базового періоду.

Темп приросту експортної виручки:

$$Тпр = Тзр - 100\ \%, \quad (3.8.8)$$

де Тпр – темп приросту експортної виручки, %;

Тзр – темп зростання експортної виручки, %.

Оцінювання рівня товарної диверсифікації експорту:

$$Ктд = 1 - \Sigma\ d_i^2, \quad (3.8.9)$$

де Ктд – коефіцієнт товарної диверсифікації експорту;

d_i – частка відповідної асортиментної групи у загальному обсязі експорту, виражена десятковим дробом.

Рівень географічної диверсифікації експорту:

$$Кгд = 1 - \Sigma\ d_j^2, \quad (3.8.10)$$

де Кгд – коефіцієнт географічної диверсифікації експорту;

d_j – частка відповідної країни у загальному обсязі експорту, виражена десятковим дробом.

Для підприємств, зовнішньоекономічна діяльність яких не має переважно експортного характеру, добирають аналогічні за економічним змістом показники відповідно до фактичних видів зовнішньоекономічних операцій. Зокрема, можуть оцінюватися динаміка міжнародних послуг, підрядних або коопераційних операцій, залежність від імпортних ресурсів та диверсифікація іноземних постачальників і контрагентів.

4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оформлення текстової частини курсової роботи має відповідати ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання» [7], а списку використаних джерел - ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [8].

Курсова робота може бути написана від руки або надрукована на одному боці білого паперу формату А4 з полями: верхнє, ліве й нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. Установлюється міжрядковий інтервал 1,5 (без автоматичних інтервалів до та після абзаців, шрифт – Times New Roman № 14. У таблицях доцільно використовувати шрифт № 12 та міжрядковий інтервал – 1.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Нумерація сторінок має бути наскрізною, включаючи список джерел посилання. Сторінки роботи нумеруються у правому верхньому куті арабськими цифрами. Титульна сторінка курсової роботи вважається першим аркушем, але номер сторінки на ній не проставляють. Завдання на курсову роботу вважається другим аркушем, але номер сторінки також не проставляють.

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «РОЗДІЛ» тощо пишуться (друкуються) великими літерами симетрично тексту напівжирним

шрифтом. Заголовки підрозділів подаються маленькими літерами (крім першої) з абзацного відступу 1,25 см. Крапка в кінці заголовка не ставиться.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) і подальшим чи попереднім текстом має бути не менше, ніж два рядки.

Відстань між основами рядків заголовка, а також між двома заголовками береться такою, як у тексті.

Ілюстрації (схеми, графіки) позначають «Рисунок» і нумерують в межах кожного розділу роботи - двома цифрами (номером розділу та порядковим номером рисунку), відокремлених крапкою. Назву рисунку подають через тире з великої літери і розміщують симетрично тексту. Наприклад, «Рисунок 2.1 - Структура чистого доходу підприємства», де 2 - номер розділу; 1 - номер ілюстрації в цьому розділі (зразок подано в додатку В).

Рисунки необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадуються, або на наступній сторінці, відділяючи їх згори та знизу вільними рядками. На всі рисунки в тексті посилаються так: «... як видно з рисунку 2.1», «... як показано на рисунку 2.1», «... як представлено на рисунку 2.1» або «... (рисунок 2.1) ...».

Цифровий матеріал, як правило, наводять у вигляді таблиць, які відділяють від тексту вільними рядками до та після таблиці . Із вирівнюванням по ширині сторінки та з абзацного відступу 1,25 см пишуть слово «Таблиця» із зазначенням номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою: наприклад, «Таблиця 2.1» (перша таблиця другого розділу); далі після тире дається назва таблиці з великої літери (зразок подано в додатку В).

На всі таблиці в тексті посилаються так само, як і на рисунки. Таблицю розміщують безпосередньо під текстом, у якому на неї посилаються, або на наступній сторінці.

Якщо таблицю неможливо розташувати на одній сторінці, її продовжують на наступній. При цьому лінію, що обмежує першу частину таблиці не проводять, а над другою пишуть «Продовження таблиці 2.1». При перенесенні допускається її заголовок замінювати номерами колонок. Якщо на сторінці розташовано закінчення таблиці, то над нею пишуть «Кінець таблиці 2.1».

Заголовки колонок таблиць починаються з великої літери.

У таблицях слід обов’язково зазначати одиниці виміру, які мають наводитися відповідно до стандартів. Якщо всі одиниці виміру є однаковими для всіх показників таблиці, вони подаються через кому після назви таблиці. Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Формули в курсовій роботі розташовують безпосередньо після тексту, де вони згадуються, посередині нового рядка, відокремлюючи формулу згори та внизу вільним рядком.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід наводити під формулою в тій послідовності, в якій вони в ній записані. Значення кожного символу та числового коефіцієнта слід подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

При виконанні розрахунків слід наводити формулу з підставленими в неї

числовими значеннями та кінцевий результат з одиницями виміру (тобто без проміжних викладок).

За наявності значної кількості однотипних обчислень допускається наводити тільки розрахункову формулу та таблицю результатів з посиланням на неї в тексті.

Формули нумеруються в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули, відокремлених крапкою. Номер формули записують у круглих дужках на рівні формули справа, наприклад (2.1). На формулу посилаються так: «... у формулі (2.1) ...».

Приклад. Вплив чинника зміни кількості визначають, вираховуючи індекс кількості:

$$I_{кількості} = \frac{\sum_{i=1}^{n} Q_{i1}}{\sum_{i=1}^{n} Q_{i0}} \qquad (2.1)$$

де Q_1 - фактичний обсяг експорту / імпорту товару і, од. вим.;

Q_0 - базовий обсяг експорту / імпорту товару і, од. вим.

Текст курсової роботи супроводжується посиланнями на джерела інформації. Задля цього в тексті необхідно посилатись на друковані та електронні видання, сайти тощо з переліку джерел посилання, зазначаючи у квадратних дужках відповідний номер джерела (а за необхідності – сторінки). Наприклад, якщо посилання здійснюється на одне джерело, то зазначають «[14]»; якщо на декілька джерел – [8; 13; 18]; якщо посилаються на конкретну сторінку чи сторінки у джерелі – [22, с. 115] та [16, с. 17-21] відповідно.

Нумерація джерел суцільна, арабськими цифрами. Джерела слід розташовувати за порядком їхнього першого згадування в тексті. Бібліографічні описи мають відповідати ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [8]. Зразки оформлення бібліографічного опису для різних типів джерел інформації подані в додатку Г.

При виконанні курсової роботи необхідно дотримуватися Кодексу академічної доброчесності [9] та Положення про систему запобігання та виявлення плагіату [10]. Здобувачу освіти доцільно провести самостійну перевірку виконаної роботи на наявність запозичень.

5 ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист курсових робіт проводиться згідно з графіком навчального процесу та є обов’язковим**.**

Оцінювання виконання та захисту курсової роботи здійснюється із застосуванням 100-бальної шкали з урахуванням таких критеріїв: повнота та правильність розрахунків із застосуванням методів та економічних інструментів аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства, які вивчено протягом

викладання освітнього компонента «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства» [2,3], повнота та правильність висновків щодо результатів таких розрахунків; відповідність оформлення роботи чинним вимогам, науковість стилю та відсутність орфографічних/граматичних помилок; повнота відповіді на запитання під час захисту. Розподіл балів подано в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1 – Розподіл балів за виконання та захист курсової роботи

Рейтингова оцінка	Інституційна оцінка	Характеристика роботи
90-100	відмінно	Розрахунки виконано відповідно до завдання, у повному обсязі та правильно, висновки повні та правильні; оформлення роботи відповідає чинним вимогам та відсутні орфографічні/граматичні помилки або мають місце одиничні випадки відхилень; під час захисту відповіді на всі поставлені запитання повні
82-89	добре	Розрахунки виконано відповідно до завдання, у повному обсязі та правильно, висновки повні та правильні; оформлення роботи відповідає чинним вимогам та відсутні орфографічні/граматичні помилки або мають місце одиничні випадки відхилень; під час захисту відповіді на деякі запитання розкрито не повною мірою або деякі відповіді помилкові
74-81		Розрахунки виконано відповідно до завдання, але до 10% показників розраховані неправильно, висновки повні, але не всі правильні, або неповні й правильні; при оформленні роботи мають місце поодинокі відхилення від чинних вимог та мають місце поодинокі орфографічні/граматичні помилки; під час захисту відповіді на поставлені запитання неповні або деякі відповіді помилкові
64-73	задовільно	Розрахунки виконано відповідно до завдання, але 10-25% показників або не розраховані, або розраховані неправильно, висновки неповні, неправильні або відсутні; оформлення роботи не повною мірою відповідає чинним вимогам та мають місце орфографічні/граматичні помилки; під час захисту відповіді на деякі поставлені запитання помилкові або відсутні
60-63	задовільно	Розрахунки виконано відповідно до завдання, але 25-40% показників або не розраховані, або розраховані неправильно; оформлення роботи не повною мірою відповідає чинним вимогам та мають місце орфографічні/граматичні помилки; під час захисту відповіді на переважну більшість поставлених запитань помилкові або відсутні
0-59	незадовільно	Розрахунки виконано відповідно до завдання, але понад 40% показників або не розраховані, або розраховані неправильно, або розрахунки не відповідають завданню, висновки відсутні або неправильні; оформлення роботи не відповідає чинним вимогам і мають місце грубі орфографічні/граматичні помилки; під час захисту відповіді на всі поставлені запитання помилкові або відсутні

Якщо до роботи є суттєві зауваження (зокрема стосовно помилок у розрахунковій частині, нерозкриття змісту запропонованих завдань, відсутності висновків або невідповідності оформлення роботи чинним вимогам), здобувач має їх виправити, доопрацювати курсову роботу й подати її з виправленнями на захист.

ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Освітньо-професійна програма вищої освіти «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» спеціальності D3 Менеджмент для другого (магістерського) рівня. Режим доступу: https://old.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure/structural_divisions/science_met_dep/educational_programs/
2. Робоча програма навчальної дисципліни «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства» для магістрів освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціальності D3 Менеджмент/ НТУ «ДП», каф. менеджменту – Дніпро : НТУ «ДП», 2026. – 16 с.
3. Варяниченко О.В. Дистанційний курс з дисципліни «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства» на платформі Moodle для магістрів освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціальності D3 Менеджмент, 2026 рік. URI: https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1959
4. Варяниченко О.В. Конспект лекцій з дисципліни «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства» для здобувачів ступеня магістра освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціальності D3 Менеджмент. Дніпро : НТУ «ДП», 2024. 86 с.
5. Варяниченко О.В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до проведення практичних занять та самостійної роботи для здобувачів освітнього ступеня магістра освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціальності D3 Менеджмент / О.В. Варяниченко ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2026. – 42 с.
6. Варяниченко О.В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] : робочий зошит до проведення практичних занять та самостійної роботи для здобувачів освітнього ступеня магістра освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціальності D3 Менеджмент / О.В. Варяниченко ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2026. – 21 с.
7. ДСТУ 3008:2015 Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. URL : https://www.ksv.biz.ua/publ/dstu/dstu_3008_2015/3-1-0-148
8. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання.

Загальні положення та правила складання. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

9. Кодекс академічної доброчесності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (нова редакція). Уведено в дію наказом НТУ «ДП» від 21.07.2026 № 211. Дніпро, НТУ «ДП», 2026. 16 с[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://numl.org/1i4k

10. Положення про систему запобігання та виявлення плагіату Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Дніпро, НТУ «ДП», 2025. 9 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://surl.li/nsjqnj

11. Політика щодо використання штучного інтелекту в діяльності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» / Мін-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. – Дніпро: НТУ «ДП», 2025. – 13 с. Режим доступу: https://surl.li/yvehtd

ДОДАТОК А
Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки

Факультет менеджменту

Кафедра менеджменту

Курсова робота
з дисципліни «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства»

Виконав:
здобувач(ка) групи _____ (шифр групи)
_____
(прізвище та ініціали)

Перевірив:
доц. Варяниченко О.В.

м. Дніпро
20__

ДОДАТОК Б
Бланк завдання на курсову роботу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НТУ «Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки

Факультет менеджменту

Кафедра менеджменту

Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність D3 «Менеджмент»
Освітня програма «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

ЗАВДАННЯ

на курсову роботу з дисципліни «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства»

здобувачу(ці) групи _____ (шифр групи)
_____
_____ (прізвище та ініціали)

Тема курсової роботи: «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства»

Термін виконання курсової роботи та її подання на перевірку згідно з графіком навчального процесу:_____.
Термін захисту курсової роботи згідно з графіком навчального процесу:_____.

Керівник роботи: доц. О.В. Варяниченко

ДОДАТОК В
Приклад оформлення таблиць та рисунків

Таблиця 2.1 – Динаміка структури виручки від реалізації ТОВ «ПТК ШАБО»

Найменування показника	Один. вим.	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023 р. до 2022 р.	
						+/-	%
Чистий дохід	тис. грн	916466	942028	811336	1064617	253281	131,22
Експорт	тис. грн	202351	227828	208852	342661	133809	164,07
Реалізація на внутрішньому ринку	тис. грн	714115	714200	602484	721956	119472	119,83

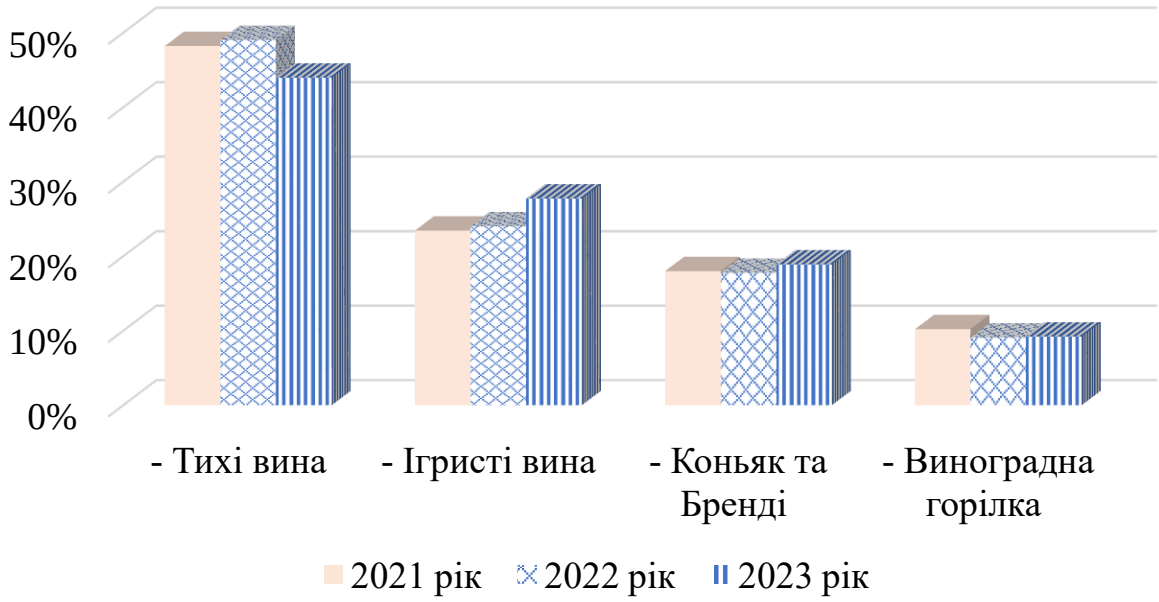

Рисунок 2.1 – Динаміка експортної виручки ТОВ «ПТК ШАБО» в розрізі асортиментних груп за 2021 – 2023 рр.

ДОДАТОК Г
Приклади оформлення бібліографічного опису

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Закони, нормативні акти, положення державного значення	Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text (дата звернення: 20.12.2024).
КНИГИ	
Однотомні видання: – без автора; – один автор; – два або три автори; – чотири та більше авторів	Міжнародна економіка : навч. посіб. / за ред. В. П. Решетило, О. В. Бервено. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. 244 с. Григор'єв Г. С. Міжнародна економіка : практикум. Київ : НаУКМА, 2024. 145 с. Новак В. О., Мостенська Т. Л. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. Київ : Кондор, 2024. 494 с. Зовнішньоекономічна діяльність: облік, контроль та оподаткування : навч. посіб. / Л. В. Кононенко, О. А. Магопець, Г. Б. Назарова, В. В. Шалімов, Н. С. Шалімова ; за ред. Н. С. Шалімової. Кропивницький : ЦНТУ, 2023. 548 с.
Багатотомні видання	Цифрове суспільство: міжнародні економічні відносини, управління, фінанси та соціум : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 т. Т. 1. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2024. 440 с.
Дисертації	Люба О. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства : дис. на здобуття ступеня д-ра філософії : 071 Облік і оподаткування / Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2024.
Автореферати / анотації дисертацій	Люба О. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства : анотація дис. на здобуття ступеня д-ра філософії : 071 Облік і оподаткування. Тернопіль, 2024. URL: https://uacademic.info/ua/document/0824U001802 (дата звернення: 20.12.2024).
ЧАСТИНА ВИДАННЯ	
Статті з журналів, збірників, розділи книги (незалежно від кількості авторів)	Воскресенська Т. І., Вінярський Б. І. Формування обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в розрізі її видів. Економіка та суспільство. 2024. № 59. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-164. Чорненька О. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах цифрової економіки. Економіка та суспільство. 2024. № 68. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-32. Зелінська О., Галазюк Н. Трансформація зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах сучасних викликів. Економіка та суспільство. 2024. № 70. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-60. Марущак Л. Ю. Зовнішньоекономічна діяльність як основний напрямок розвитку національної економіки. Міжнародна економіка : навч. посіб. / Г. В. Єфімова та ін. ; за заг. ред. Г. В. Єфімової. Миколаїв : НУК, 2024. С. 255–287.
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ВІДДАЛЕНОГО ДОСТУПУ	
Опис ресурсу загалом	Зовнішня торгівля товарами [Електронний ресурс] : Державна служба статистики України. 14.11.2024. URL: https://stat.gov.ua/uk/releases/zovnishnya-torhivlya-tovaramy-18 (дата звернення: 20.12.2024). Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. Навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс] / А. Р. Дунська, Г. П. Жалдак, В. Ю. Бондар. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. URL: https://ela.kpi.ua/items/c20ff89b-e462-4e60-b8ad-6b27fa9a8923 (дата звернення: 20.12.2024). Міжнародна економіка : навч. посіб. [Електронний ресурс] / за ред. В. П. Решетило, О. В. Бервено. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. 244 с. URL: https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/8990 (дата звернення: 20.12.2024).

Навчальне видання

Варяниченко Олена Володимирівна

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи
для здобувачів ступеня магістра
освітньо-професійної програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
спеціальності D3 Менеджмент

Видано в авторській редакції.

Електронний ресурс.
Підписано до видання 01.09.2026. Авт. арк. 1,7.

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка».
49005, м. Дніпро, просп. Дмитра Яворницького, 19.